

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

GÜNLÜDÜR

Sayı : 64272063-610-17-860

01 Temmuz 2020

Konu : Yazılı Soru Önergesi (7/29675)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 03/06/2020 tarihli ve 43452547-120.07-E.656428 sayılı yazınız.

İzmir Milletvekili Sayın Murat ÇEPNİ'nin tarafıma tevcih ettiği 7/29675 esas numaralı yazılı soru önergesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği ekte cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Fatih DÖNMEZ
Bakan

Ek : 7-29675 Esas Numaralı Önerge Cevabı (2 sayfa)

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI**

DÖNEM
27-3

ESAS NO
7/29675

Sorular:

İzmir Gaziemir İlçesi Emrez Mahallesinde, 1940 yılında faaliyete başlayan Aslan Avcı Döküm Sanayi Tic. A. Ş. ait olan 70 dönümlük arazide semt sakinlerinin ihbarı üzerine (28 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından 2007 yılından yapılan araştırma sonucunda 100 bin ton radyoaktif atık gömülü olduğu rapor edilmiştir. Tesiste, Türkiye’de bulunmayan nükleer çubuklar (Europium 152) getirilerek kurşun ve gümüş geri dönüştürülmüş, bu işlemlerin ardından kalan tehlikeli atıklar denetimsiz bir şekilde rastgele araziye gömülmüştür. Ölçümlerde radyasyon miktarı normal değer 219 katı çıkmıştır. Ayrıca ağır metal atıklar da mevcuttur. Fabrika 2010 yılında kapatarak metruk halde bırakılmıştır. Türkiye’nin Çernobili olarak adlandırılan Gaziemir’deki sahanın temizlenmesi ve rehabilitasyonu için çalışmalar olayın ortaya çıkmasının üzerinden 7 yıl geçtikten sonra başlatılmıştır. Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu olmadan nükleer atık bertarafı işi hiçbir uzmanlığı olmayan Turanlar A.Ş. adlı şirkete verilmiş, şirket bir yıl sonra ödenek alamadığı gerekçesiyle çalışmasını bırakmıştır. 2017’de sivil toplum kuruluşlarının, meslek örgütlerinin ve çevre vatandaşların çabaları sonucunda ÇED raporu çıkmış fakat hiçbir somut adım atılmamıştır. Yıllardır toplum sağlığını hiçe sayarak bertaraf edilemeyen bu alandaki nükleer atıkların 2006 yılı sonunda işletmeye getirilerek geri dönüşüm prosesine sokulması sonucu oluşan bulaşıcılık nedeniyle 100 bin ton değil, 250-300 bin tona ulaştığı iddia edilmektedir. Nükleer atıklar; toprağı, havayı, suyu kirletmeye canlıları yok etmeye, insanlarda kanser, nefes darlığı, astım, bronşit gibi ciddi hastalıkların oluşmasına neden olmaya devam etmektedir. Radyoaktif kirliliğin yanı sıra mahalle sakinleri fabrika alanına gömülü olan diğer ağır metaller nedeniyle oluşan koku, toz ve duman gibi etmenlere de maruz kalmaktadır. Şehir içinde yer alan fabrikada toprağı gömülü halde terk edilen radyoaktif atıkların kimyasal reaksiyona girmesiyle 2019 yılının şubat ayında yangın meydana gelmiştir. Yeni bir yangın tehlikesi de devam etmektedir. Anayasanın 56. Maddesi herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını güvence altına almıştır. Halk sağlığı için bu alanın ivedilikle temizlenmesi ve güvenli hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu Bağlamda;

- Sahadaki radyoaktif atıkların temizleme çalışmaları Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun yetki ve sorumluluk alanındaydı. Bugüne kadar TAEK ve ilgili kurumlar Gaziemir’deki atıkların tamamını temizlemesini sağlayamamışlardır. Bu alanın temizlenmemesi neden kaynaklanmaktadır?
- TAEK yerine Gaziemir’deki radyoaktif tehlikeli atıkların bertaraf işi ne şekilde, hangi kurumun yetkisinde ve denetiminde yapılacaktır? Bakanlığınızın bu alandaki atıkların tamamının kesin bir şekilde temizlenmesi için bir programı var mıdır? Temizleme işi ne zaman bitirilecektir?
- Bugüne kadar bu alanın ne kadarı temizlenmiştir? Temizlenen alanda ne kadar radyoaktif atık vardır? Ne kadar kimyasal atık İZAYDAŞ’a gönderilmiştir?
- Gaziemir’deki radyoaktif kirliliğin bulaşıcılık nedeniyle olabileceği miktar 250-300 bin ton civarında olduğu iddia edilmektedir. Atıklar için en son ölçüm ne zaman ne şekilde yapılmıştır? Atık miktarı kaç ton olarak belirlenmiştir? Son veriler bölge halkı ve ilgili kurumlarla paylaşılacak mıdır?
- Atıkların temizlenmesi için Bakanlığınız, Valilik, Kaymakamlık; Belediyeler ve Meslek Odaları ile aktif işbirliği yapılmakta mıdır? İşbirliği yapılıyor ise ne şekilde yapılmaktadır?
- Gaziemir’deki halkın sağlığını korumak, çevre kirliliğini engellemek ve bu alanı daha güvenli hale getirmek için bugüne kadar hangi bilimsel önlemler alınmıştır? Bu çevredeki su ve toprakta radyasyon oranları ne zaman ölçülmüştür?
- Nükleer Santraller ile ilgili en önemli sorun nükleer atıkların bertarafıdır. Bilim insanları nükleer atıkların güvenli bir şekilde bertarafının bugün için mümkün olmadığını söylemektedir. Gaziemir’de nükleer atıklarda yıllardır temizlenememiştir. Mersin Akkuyu’da inşa edilen

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI**

**DÖNEM
27-3**

**ESAS NO
7/29675**

nükleer santralin atıkları nasıl bertaraf edilecektir? Akkuyu'da atıkların insan sağlığına, ekolojik sisteme, çevreye zarar vermesinin önüne nasıl muhafaza edilecektir?

- Gaziemir'deki atıkların bir türlü defedilememesi, Akkuyu Nükleer Santralının faaliyete başlaması durumunda oluşacak atıkların nasıl muhafaza edileceği konusunda da kaygı yaratmaktadır. Akkuyu Nükleer Santrali için atık depolama alanı ve yönetimi konusunda bir çalışma yapılmış mıdır? Akkuyu NES'in atıkları nerede ve nasıl muhafaza edilecektir?
- Gaziemir'de büyük tehdit oluşturan Europium 152-154 bulaşık atıkları sadece nükleer santrallerde oluşabilen atıklardır. İzmir'de bir nükleer santral olmadığı halde nereden, ne şekilde getirilmiştir? Bakanlığınız bu konu hakkında bilgi sahibi midir? Bu bilgiler kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- Türkiye'de Gaziemir'de olduğu gibi radyoaktif atık bulunan başka yerler var mıdır?

Cevaplar:

Hurda sektöründe çalışan firmalar Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) 'nun denetimine tabi olmamasına rağmen; Gaziemir İlçesinde hurda aküden kurşun üreten tesis sahasındaki radyoaktif atıklara ilişkin gerekli temizleme, ayrıştırma ve hacimlerinin küçültülmesi çalışmaları mevzuatı gereği İzmir Valiliği koordinasyonunda ilgili şirket tarafından TAEK desteğiyle sürdürülmekte olup, gerekli şartların sağlanarak paketlenip teslimi akabinde TAEK tarafından bertaraf edilecektir.

Bu tedbirler kapsamında bahse konu alana izinsiz girişleri engellemek maksadıyla sahanın tel örgü ile çevrilmesi sağlanmış, sahada radyoaktivite bulaşmış atıkların çevre ve insanla temasını kesmek için gömü alanına toprak döktürülmüş olup, fabrika girişine bir Radyasyon Erken Uyarı Sistemi (RESA) kurularak sahanın online izlenmesi sağlanmaktadır.

Bahse konu alanda yüzey radyasyon ölçümleri en son 27-29 Mayıs 2020 tarihinde yapılmış olup, elde edilen bu veriler talep eden ilgili kurumlarla paylaşılmaktadır.

702 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Akkuyu Nükleer Güç Santralının işletme ömrü boyunca üreteceği radyoaktif atıklar ve kullanılmış yakıtlar tesis sahasında, bu amaç için tasarlanmış özel yapılarda dünyadaki örnek uygulamalarda olduğu gibi depolanacaktır.

Gaziemir sahasında tespit edilen Eu-152 izotopunun iddia edildiği gibi nükleer santrallerde kullanılan kontrol çubuklarından kaynaklanma olasılığının çok düşük olduğu, bu izotopun diğer yaygın kullanım alanı olan lazer uygulamaları kaynaklı olduğu değerlendirilmektedir.

Ülkemizde yürütülen çeşitli faaliyetler sonucunda oluşan radyoaktif atıklar dünyadaki diğer uygulamalara uygun şekilde bertaraf edilmek üzere TAEK bünyesindeki atık biriminde depolanmaktadır.